

---

## РОЗДІЛ IX. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

---

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.139>

### ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТИТУТУ ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ

**Балацька О.Р.,***кандидат юридичних наук, доцент,**доцент кафедри цивільно-правових дисциплін**Навчально-наукового Інституту права ім. І. Малиновського,**Національний університет «Острозька академія»*

ORCID: 0000-0001-6439-5927

**Нижник Г.П.,***здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти**Навчально-наукового Інституту права ім. І. Малиновського,**Національний університет «Острозька академія»*

**Балацька О.Р., Нижник Г.П. Еволюція інституту відкриття матеріалів кримінального провадження в контексті забезпечення права на захист.**

У статті досліджено еволюцію нормативно-правового регулювання кримінального процесуального законодавства в частині відкриття матеріалів кримінального провадження іншій стороні. Зокрема автори проаналізували діюче кримінальне процесуальне законодавство та практичні проблеми реалізації прав та гарантій сторони захисту відповідно до норм КПК від 1960 року. Вказано на законодавчі прогалини та недоліки, практичні проблеми, які виникали з огляду на поточний стан нормативної регламентації процедури доступу до матеріалів сторони захисту. Акцентовано увагу, що до прийняття КПК у 2012 році, доступ сторони захисту до матеріалів кримінального провадження був обмежений дискреційними повноваженнями сторони обвинувачення та містив низку правових інструментів для порушення прав обвинуваченого та інших учасників кримінального процесу. Встановлено, що зміни процедури відкриття матеріалів іншій стороні за часів незалежності України були поетапними в рамках правового реформування кримінального провадження в Україні. Зміни полягали у доповненні гарантійними положеннями статті 218 КПК України від 1960 року. Стверджено, що на рівні відокремленого інституту відкриття матеріалів іншій стороні набуло повноцінного розвитку в кримінальному процесі після прийняття КПК 2012 року, норми якого посилили змагальні засади, рівність та забезпечення права на захист в кримінальному провадженні. В статті досліджено питання повноти та обсягу матеріалів, які надавались стороні захисту для ознайомлення після завершення досудового розслідування, врегулювання строків для ознайомлення з матеріалами, права на виготовлення копій матеріалів кримінальної справи, запровадження судового контролю.

Як підсумок, автори дійшли висновку, що відкриття матеріалів досудового розслідування є важливою гарантією забезпечення права на захист підозрюваного, обвинуваченого та його захисника. Процедура доступу сторони захисту до матеріалів кримінального провадження еволюціонувала за останні десятиліття від обмежених можливостей сторони захисту до повноцінної змагальності та рівності сторін у кримінальному процесі.

**Ключові слова:** відкриття матеріалів, досудове розслідування, доступ до матеріалів, кримінальний процес, змагальність, право на захист, прокурор.

**Balatska O.R., Nyzhnyk G.P. Evolution of the institution of disclosure of criminal proceedings in the context of ensuring the right to defense.**

The article examines the evolution of regulatory and legal frameworks governing criminal procedural legislation concerning the disclosure of criminal case materials to the other party. In particular, the authors

analyzed the current criminal procedural legislation and practical issues related to the implementation of the rights and guarantees of the defense under the provisions of the 1960 Criminal Procedure Code (CPC). The article highlights legislative gaps, deficiencies, and practical challenges arising from the existing regulatory framework. Emphasis is placed on the fact that, before the adoption of the CPC in 2012, the defense's access to criminal case materials was limited by the discretionary powers of the prosecution and included several legal mechanisms that allowed violations of the rights of the accused and other participants in the criminal process. It has been established that changes in the procedure for disclosing materials to the other party in independent Ukraine occurred gradually as part of legal reforms in criminal proceedings. The changes involved the addition of guarantee provisions to Article 218 of the 1960 Criminal Procedure Code of Ukraine. It is asserted that the institution of disclosure of materials to the other party fully developed in the criminal process only after the adoption of the 2012 Criminal Procedure Code, whose provisions strengthened adversarial principles, equality, and the protection of the right to defense in criminal proceedings. The article examines issues regarding the completeness and scope of materials provided to the defense for review after the completion of the pre-trial investigation, the regulation of time limits for reviewing case materials, the right to make copies of criminal case materials, and the introduction of judicial oversight.

In conclusion, the authors found that the disclosure of pre-trial investigation materials is an important guarantee of ensuring the right to defense for the suspect, the accused, and their legal counsel. Over the past decades, the procedure for the defense's access to criminal case materials has evolved from limited opportunities for the defense to full-fledged adversarial proceedings and equality of parties in the criminal process.

**Key words:** disclosure of materials, pre-trial investigation, access to materials, criminal process, adversarial proceedings, right to defense, prosecutor.

**Постановка проблеми.** Відкриття матеріалів кримінального провадження іншій стороні є однією з ключових стадій кримінального процесу, яка гарантує забезпечення права на захист, прозорість судового процесу та змагальність сторін у кримінальному провадженні. Позаяк на цьому етапі сторони отримують доступ до матеріалів кримінального провадження, що є необхідною умовою належної підготовки особи своєї правової позиції в подальшому судовому розгляді. За часів незалежної України процедура відкриття матеріалів кримінального провадження в Україні зазнала суттєвих змін, що відображають прагнення держави відповідати сучасним європейським стандартам правосуддя та загальну еволюцію правової системи щодо демократизації процесу кримінального судочинства. Так, Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) в 2012 році [1] закріпив принцип змагальності сторін, що включає рівний доступ до доказів та гарантії засади забезпечення права на захист. Водночас саме з прийняттям КПК України відкриття матеріалів іншій стороні було трансформовано у правовий інститут, який передбачає не лише можливість ознайомитись з матеріалами кримінальної справи стороною захисту, а й включає ряд обов'язків сторони обвинувачення щодо забезпечення здійснення цих прав.

**Мета дослідження:** на основі порівняльно-правового дослідження проаналізувати еволюцію нормативно-правового регулювання процедури відкриття матеріалів іншій стороні в незалежній Україні, виявити проблемні питання та переваги процедури, стан формування інституту відкриття матеріалів стороні захисту згідно з нормами КПК України з огляду на забезпечення прав і гарантій сторони захисту.

**Стан опрацювання проблематики.** Питання відкриття матеріалів іншій стороні, зокрема з точки зору реалізації прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, порядку закінчення досудового розслідування та функцій кримінального судочинства були предметом дослідження українських вчених в галузі кримінального процесуального права, в тому числі Ю. Аленіна, Н. Боржецької, І. Гловюк, Ю. Грошевого, Ю. Жовтана, О. Кучинської, Є. Лук'янчикова, М. Михеєнка, М. Погорецького, В. Попелюшка, О. Торбаса, В. Шибіко та інших науковців. Позаяк важливість сторони захисту бути обізнаною та рівносильною зі стороною обвинувачення зумовлена засадничими положеннями змагального кримінального процесу України.

**Виклад основного матеріалу.** Після проголошення незалежності України в 1991 році в державі було розпочато реформування правового порядку відповідно до європейських стандартів та норм міжнародного права. Одним із основних завдань для органів державної влади стало розроблення законодавства, яке б відповідало вимогам демократичного правосуддя. Водночас, однією з ключових проблем було створення системи кримінального судочинства, яка б забезпечувала права та інтереси осіб, залучених до кримінального провадження, в тому числі право на захист. Адже до початку 1990-х років в Україні діяла радянська система кримінального процесу, яка була спрямована на забезпечення інтересів держави, а не інтересів підсудних чи обвинувачених осіб. Після здобуття незалежності Укра-

їна почала поступово змінювати свою кримінально-процесуальну систему, адаптуючи її до стандартів Європи. Процедура відкриття матеріалів кримінального провадження відносилася до тих інститутів, що потребували значних змін. У радянській системі кримінального процесу доступ до матеріалів часто обмежувався лише певними особами, а праву на захист та правам обвинуваченого на повне та остаточне ознайомлення з матеріалами кримінальної справи не завжди приділялася належна увага. Відкриття матеріалів кримінального провадження носило обмежений характер і було підпорядковане переважно інтересам обвинувачення. Доступ захисту до матеріалів часто залежав від дискреційних повноважень слідчого.

До прийняття КПК України в 2012 році кримінальний процес регулювався на основі Кримінально-процесуального кодексу УРСР від 28 грудня 1960 року (далі – КПК від 1960 року) [2], який залишився чинним до впровадження правових реформ. Попри те, що з моменту проголошення незалежності України вносились численні зміни до законодавства, вони обходили стороною докорінні зміни процедури відкриття матеріалів кримінального провадження. На практиці обвинувачений та його захисник мали право на ознайомлення з матеріалами справи лише на певних етапах слідства, що не завжди забезпечувало рівність сторін у процесі. Це створювало передумови для зловживань зі сторони посадових осіб та недостатнього захисту прав обвинуваченого. Отож, під час досудового розслідування доступ до матеріалів справи надавався лише в обмеженому обсязі, а після завершення слідства та передачі справи до суду обвинувачений і його захисник могли ознайомитися з матеріалами лише на етапі ознайомлення з обвинувальним актом.

В пояснювальній записці до проекту КПК України в обґрунтуванні необхідності його прийняття було зазначено практичні проблеми обвинувального ухилу моделі кримінального процесу України, а саме процесуальну та фактичну нерівність прав сторони обвинувачення та сторони захисту, за якої пріоритет надається доказам, які подані до суду стороною обвинувачення, а сторона захисту або взагалі позбавлена можливості ефективно збирати докази, або ж зібрані нею докази не допускаються до дослідження з суто формальних причин. Ситуація, за якої на розгляд суду надходить справа та додані до неї докази, які сформовані виключно стороною обвинувачення, не дає підстав для висновку про змагальність кримінального процесу та рівність процесуальних можливостей його сторін. Низка проблемних питань були обумовлені відсутністю змагальних засад кримінального судочинства та системними порушеннями прав осіб на стадії досудового розслідування. [3]

Відтак одним із трьох основних завдань проекту КПК України 2012 року зазначено забезпечення реалізації принципів змагальності та рівності сторін обвинувачення і захисту у кримінальному процесі. Та, на нашу думку, одним із інструментів для його досягнення стало впровадження нового підходу до правового регулювання процедури відкриття матеріалів іншій стороні.

Так, згідно з положеннями КПК від 1960 року матеріали кримінальної справи відкривалися стороні захисту лише на стадії завершення досудового слідства. Відкриття матеріалів відбувалося шляхом ознайомлення захисника та обвинуваченого з протоколами допитів, речовими доказами та іншими документами, які слідчий визнав такими, що мають значення для справи. Процес був орієнтований переважно на підтримку обвинувачення. Слідчий самостійно вирішував, які матеріали відкривати стороні захисту, що створювало ризики маніпуляцій та обмежувало можливість ефективного захисту. Слідчий мав широкі повноваження у визначенні обсягу матеріалів для ознайомлення. Випадки ненадання стороні захисту повного доступу до доказів були поширеними та залишалися без належного судового контролю. Також КПК від 1960 року не містив чітких строків для ознайомлення з матеріалами справи. Це призводило до затягування процесу ознайомлення або обмеження часу, що негативно позначалося на якості захисту. Захисникам не дозволялося самостійно копіювати або фотографувати матеріали справи. Всі записи здійснювалися вручну, що значно ускладнювало роботу адвокатів. Суд не мав ефективних механізмів контролю за дотриманням процедури відкриття матеріалів. Скарги захисту на дії слідчого переважно залишалися без задоволення.

З набуттям незалежності України було розпочато процес реформування кримінального процесу та приведення його положень у відповідність до європейських стандартів. Поступово впроваджувалися зміни, спрямовані на підвищення прозорості та забезпечення права на захист, хоча процедура відкриття матеріалів залишалася далекою від досконалості. Так, лише у 2010 році були внесені зміни до ст. 218 КПК від 1960 року, які визначили обов'язки слідчого під час пред'явлення матеріалів досудового слідства на вимогу обвинуваченого вручити йому засвідчену належним чином копію опису матеріалів кримінальної справи, про що зазначається у протоколі про оголошення обвинуваченому про закінчення слідства і пред'явлення йому і його захисникові матеріалів справи [4]. До того часу фактично у сторони обвинувачення була можливість надавати для ознайомлення обвинуваченому одні матеріали, а до суду скеровувати інші.

Питання врегулювання строків для ознайомлення також потребувало кардинальних змін. Так, незважаючи на наявність демократичної норми про те, що обвинуваченого і його захисника не можна

обмежувати в часі, потрібному їм, щоб ознайомитися з усіма матеріалами справи, в роки після проголошення незалежності України у сторони обвинувачення залишалась можливість самостійно визначати певний строк. Так, ч. 6 ст. 218 КПК України від 1960 року (в редакції станом на 1991 рік) передбачала, що якщо обвинувачений і його захисник явно намагатимуться затягнути закінчення справи, слідчий вправі своєю мотивованою постановою визначити певний строк для ознайомлення з матеріалами справи. При цьому контроль за додержанням законності при прийнятті такого рішення слідчим покладался лише на прокурора, так як така постанова підлягала його затвердженню. І лише у 2003 році законодавець позбавив таких дискреційних повноважень сторону обвинувачення. Такі зміни крім позитивних мали і негативні наслідки, оскільки тепер стороні захисту надали можливість без обмеження в часі затягувати процес ознайомлення з матеріалами справи. Стало очевидним, що в даному випадку законодавець, захищаючи права обвинуваченого, створив передумови для зловживання стороною захисту правом на ознайомлення з матеріалами справи.

На практиці фактичними мотивами затягування ознайомлення обвинуваченого з матеріалами кримінальної справи були як розрахунок відповідного учасника процесу на завершення строків тримання його під вартою чи не продовження їх судом в установленому порядку, так і закінчення строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Подібні ситуації негативно впливали на захист конституційних прав і свобод потерпілих від злочинів, які вправі вимагати належної кримінальної і матеріальної відповідальності винних, а також інших обвинувачених у справі, оскільки порушувалось і їх право на розгляд справи в розумні строки. Відсутність законодавчого захисту цих прав і свобод з боку держави нерідко призводило до ствердження Європейським судом з прав людини порушень державою Україна за скаргами потерпілих.

Однак, озвучена проблематика була вирішена лише через 8 років, коли у 2011 році надали можливість обмежувати строк у разі зволікання ознайомлення з матеріалами справи обвинуваченим чи його захисником. При цьому, тепер сторона обвинувачення не самостійно приймала таке рішення, а слідчий за погодження з прокурором або сам прокурор вносили до суду подання, і лише суд міг своєю постановою визначити для цього необхідний строк. Отож, у квітні 2011 року ця норма КПК від 1960 року була додатково доповнена важливими процесуальними гарантіями щодо ознайомлення обвинуваченого та захисника з матеріалами кримінальної справи, зокрема щодо достатності часу на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи в розумні строки. [5]

Фактично ця норма судового контролю знайшла своє відображення і у КПК України від 2012 року, який став основою для змін у процедурі відкриття матеріалів кримінального провадження/ Зміни кримінального процесу мають на меті забезпечити прозорість судового процесу, гарантувати дотримання прав на захист та змагальність сторін. Так, однією з найважливіших новацій стало закріплення обов'язку слідчих та прокурорів відкривати стороні захисту всі матеріали справи, що мають значення для кримінального провадження. Тепер, сторона обвинувачення надає для ознайомлення не лише ті докази, які доводять винуватість особи, а і також і ті, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого, чи сприяти пом'якшенню покарання.

Сторона захисту отримала право на виготовлення копій матеріалів кримінальної справи, яке може здійснюватися як у паперовому, так і в електронному форматі, що значно спрощує доступ до інформації. Як справедливо зазначає Б. Яворський, отримавши копію матеріалів справи, обвинувачений (за КПК України – підозрюваний) та його захисник зможуть у спокійній обстановці (наприклад, у приміщенні юридичної консультації, адвокатській конторі, вдома тощо, а не в кабінеті слідчого, звичайно, за умови, що обвинувачений не знаходиться під вартою) ознайомлюватися із справою, що значно підвищить якість надання правової допомоги і сприятиме захисту обвинуваченого [6, с. 4–8]. Прокурор повинен організувати процес ознайомлення сторони захисту з матеріалами у відповідності до принципів справедливого судочинства. Це включає забезпечення фізичного або електронного доступу до документів у визначений законом строк. Тож без сумніву ці законодавчі зміни та гарантії сторони захисту є такими, що сприяють захисту.

Важливим аспектом є чітке роз'яснення стороні захисту процедури доступу, оскільки будь-які формальні або технічні перешкоди можуть бути розцінені як порушення права на захист. Прокурор зобов'язаний надати стороні захисту вичерпну інформацію про порядок ознайомлення з матеріалами, можливість отримання копій та строки доступу. Особливу увагу необхідно приділити ситуаціям, коли сторона захисту стикається з об'єктивними труднощами в ознайомленні з матеріалами (наприклад, через їхній значний обсяг, складність або необхідність додаткового часу). У таких випадках прокурор має сприяти вирішенню проблемних питань у межах своїх повноважень, забезпечуючи рівні можливості для обох сторін процесу. Важливим аспектом стало законодавче закріплення заборони приховування доказів стороною обвинувачення. Якщо сторона обвинувачення не відкрила певні докази стороні захисту, такі докази не можуть бути використані в суді для обґрунтування обвинувачення.



Заразом варто звернути увагу на менш сприятливі досягнення процедури відкриття матеріалів іншій стороні за приписами КПК України 2012 року. Адже згідно з КПК 1960 року учасники процесу при ознайомленні могли заявляти клопотання: потерпілий, цивільний позивач та цивільний відповідач – про доповнення слідства (ч. 3 ст. 217), а обвинувачений та його захисник – про доповнення слідства, зміну кваліфікації і закриття справи (ст. 221). Після чого, у разі задоволення клопотань, могли бути проведені додаткові слідчі дії і вищевказані учасники могли ознайомитися або з додатковими матеріалами слідства, або, за їх клопотанням, знову з усіма матеріалами справи (ст. 222). В КПК України 2012 року не передбачено можливості ані заявлення клопотань про доповнення слідства, ані провадження слідчих дій після надання доступу до матеріалів. Таким чином, законодавець у новому КПК відмовився від однієї з двох цілей ознайомлення після закінчення розслідування [7, с. 21–25].

Крім того, виникли й інші проблемні моменти, наприклад, процесуальні можливості зловживання стороною захисту своїми правами під час ознайомлення, а саме коли строк ознайомлення включався у строк досудового розслідування і, як наслідок, закінчувались строки, що призводило до можливості уникнути кримінального покарання. Так, після прийняття КПК України від 2012 року Ю. Аленін як приклад зловживання правом на ознайомлення з матеріалами провадження зазначав такі ситуації, коли з часу повідомлення про можливість ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторона захисту жодного разу не з'явилась; неявка для ознайомлення з матеріалами без поважних причин та без повідомлень про неможливість прибуття; повільне ознайомлення із матеріалами кримінального провадження; ненадання документального підтвердження [8, с. 92].

В результаті у грудні 2016 року було внесено на розгляд Верховної Ради України законопроект про внесення змін до КПК України щодо удосконалення механізмів забезпечення завдань кримінального провадження [9]. Як слушно зазначено у пояснювальній записці до законопроекту, на жаль, практика застосування КПК України засвідчила наявність норм, що не дають можливості дотримуватися розумних строків у кримінальному провадженні. Так, передбачений у кримінальному процесуальному законодавстві строк досудового розслідування включає в себе також час ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами провадження. Час, який потрібен для такого ознайомлення, слідчому неможливо спрогнозувати заздалегідь, що зазвичай породжує процесуальні спори між сторонами захисту та обвинувачення. Поширеною є практика затягування кримінального провадження шляхом утворення штучних перешкод (ознайомлення з 5–10 аркушами провадження протягом одного дня, неявка сторони захисту для ознайомлення через завантаженість в інших процесах, виведення із робочого стану копіювальної техніки чи фотоапаратів тощо). При цьому в разі зловживання стороною захисту відповідним процесуальним правом органам досудового розслідування необхідно постійно звертатися з клопотаннями про продовження строку досудового розслідування, хоча підстави для цього де-факто відсутні, адже по суті досудове розслідування є вже завершеним. Зазначені факти призводять до необґрунтованого порушення розумних строків, невиправданого завантаження судів скаргами сторін чи клопотаннями про обмеження їх прав, насамперед щодо строку ознайомлення з матеріалами провадження [10].

З метою врегулювання вказаної ситуації, запропоновано встановити норму, відповідно до якої строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу, не зараховується до загального строку досудового розслідування. Щодо необхідності означених змін точилися суперечки, що підтверджується документами до законопроекту про внесення змін. Так, одні вважали, що змінами до частини третьої статті 219 КПК України пропонується створити окрему стадію, яка не відноситься ні до досудового розслідування, ні до судового розгляду. При цьому до закінчення цієї стадії судовий розгляд розпочати буде неможливо, а у органів досудового розслідування буде відсутній стимул контролювати якнайшвидше її закінчення, що призведе до штучного затягування строків розслідування та розгляду кримінального провадження [11]. Інші вважали, що ознайомлення з матеріалами досудового розслідування є процесуальною дією в межах самої стадії досудового розслідування. Виокремлення стадії ознайомлення з матеріалами досудового розслідування із загального строку кримінального провадження створює ризик зловживання зі сторони обвинувачення цим положенням. Зокрема, з метою здійснення тиску на обвинуваченого прокурор може надавати по 1 тому на два місяці для ознайомлення. Фактично така дія може тривати роками [12]. Однак, не зважаючи на численні зауваження деяких народних депутатів, 16.03.2017 року було внесено зміни до ст. 219 КПК України щодо незарахування до загального строку досудового розслідування строку ознайомлення з його матеріалами, що мінімізувало зловживання стороною захисту своїми процесуальними правами на стадії, передбаченій ст. 290 КПК України.

**Висновки.** Отже, відкриття матеріалів іншій стороні забезпечує реалізацію принципу змагальності, рівності сторін у кримінальному провадженні та гарантує право на захист. Відкриття матеріалів досудового розслідування надає стороні захисту можливість ознайомитися з доказами обвинувачення, що дозволяє їй ефективно протистояти обвинуваченню та підготувати власну лінію захисту. Також,

ця стадія гарантує змагальність процесу та подальшу справедливість судового розгляду, оскільки відкриття матеріалів створює умови для того, щоб сторони могли активно та ефективно змагатися між собою, представляючи свої докази та аргументи. Ознайомлення сторони захисту з матеріалами досудового розслідування дозволяє їй підготуватися до судового розгляду та ефективно захищати свої інтереси, що сприяє ухваленню судом обґрунтованого та справедливого рішення.

Приходимо до висновку, що стадія відкриття матеріалів кримінального провадження іншій стороні пройшла значну еволюцію за часів незалежності України: від обмежених можливостей доступу до матеріалів кримінальної справи до повноцінної змагальності сторін у кримінальному процесі. Цей шлях відображає загальні тенденції розвитку правової системи України. Попри наявні виклики перед кримінальним судочинством впровадження європейських стандартів, цифровізація та подальше вдосконалення законодавства створюють передумови для підвищення ефективності цієї стадії та зміцнення принципу верховенства права.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2070> (дата звернення: 27.12.2024).
2. Кримінально-процесуальний кодекс Української РСР від 28 грудня 1960 р. (з наступними змінами). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1961. № 2. Ст. 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text> (дата звернення: 27.12.2024).
3. Пояснювальна записка до проекту Кримінального процесуального кодексу України від 12.01.2012 року. URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=42312](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=42312) (дата звернення: 27.12.2024).
4. Про внесення зміни до статті 218 Кримінально-процесуального кодексу України щодо обов'язків слідчого: Закон України від 1 липня 2010 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2010, № 38, ст. 507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2396-17#Text> (дата звернення: 27.12.2024).
5. Про внесення змін до статті 218 Кримінально-процесуального кодексу України щодо ознайомлення обвинуваченого і захисника з матеріалами кримінальної справи: Закон України від 8 квітня 2011 року *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, № 42, ст. 430. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3228-17#Text> (дата звернення: 27.12.2024 року).
6. Яворський Б.І. Ознайомлення сторони захисту із матеріалами кримінальної справи як елемент в реалізації інституту сприяння захисту. *Адвокат*. 2009. № 3. С. 4–8.
7. Фомін С.Б. Відкриття матеріалів іншій стороні кримінального провадження для ознайомлення: чи вирішить новий процесуальний інститут старі проблеми? *Адвокат*. 2012. № 7. С. 21–25.
8. Аленін Ю. Особливості відкриття матеріалів іншій стороні за новим КПК України: здобутки та прорахунки. *Юридичний вісник*. 2013. № 4. С. 89–94.
9. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення механізмів забезпечення завдань кримінального провадження: Закон України від 16 березня 2017 року № 1950-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 17, ст. 204. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1950-viii#Text> (дата звернення: 27.12.2024).
10. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо удосконалення механізмів забезпечення завдань кримінального провадження)» № 5610 від 27.12.2016. URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=60825](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60825) (дата звернення: 27.12.2024).
11. Висновок Головного науково-експертного управління від 18.01.2017 року на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо удосконалення механізмів забезпечення завдань кримінального провадження)». URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=60825](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60825) (дата звернення: 27.12.2024).
12. Порівняльна таблиця до другого читання до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо удосконалення механізмів забезпечення завдань кримінального провадження)». URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=60825](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60825) (дата звернення: 27.12.2024).